

2061-4 37
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍ՝ ԳԼԽ. ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Ե. Զ. ԵՍԻՆ

ՏՐԱԿՏՈՐԻ
ՊԱՅԳԱՐԸ
ԲԵՐՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՏՐԵԿՏՈՐԸ ԳՅՈՒՂԱՅՈՒ ՈԳՆԱԿԱՆ Ե

ՄԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1930

631.3

Ե-74

04 AUG 2010

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐ. ԳԼԽ. ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Ե. Զ. ԵՍԻՆ

631.3
Ե-74

— **ՏՐԱԿՏՈՐԻ ՊԱՅՔԱՐԸ** —
ԲԵՐՔԻ ՀԱՄԱՐ —

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ԴՅՈՒՂԸՅՈՒ ՈԳՆԱԿԸՆՆ Ե

Փոխադրեց՝ Կ. Կ. ՄԵԼԻԻՔ-ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ

17-356

==

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ-1929

08 APR 2013

16020

ԻՆՉ ԲԱՆ Ե ՏՐԱԿՏՈՐԸ

Շատերը լսած կլինեն տրակտորի մասին, բայց նրա յերեսը չեն տեսել: Տրակտորը գյուղատնտեսական մի մեքենա չէ, վորը գործադրվում է գրեթե գյուղատնտեսական բոլոր աշխատանքների ժամանակ, ինչպես հերկելու, փոխելու, ցանելու, հնձելու, կալսելու, այս ու այն մթերքը փոխադրելու և այլն:

Տրակտոր բանեցնելու համար աչքի առաջ պիտի ունենալ տեղական պայմանները. նա լավ բանում է դաշտավայրերում և քարերից ազատ սարալանջերում:

Տրակտորների տեսակները շատ են Ռուսաստանում և Կովկասում, Վրաստանում, Ադրբեջանում և Հայաստանում ընդունված է Փորդոնին, վորը ավելի համապատասխանում է մեր յերկրի պայմաններին*):

Տրակտորն արտասահմանում և թէ Ռուսաս-

*) Մինչև 1930 թիվը Խորհրդային Հայաստան մտել են՝ Ֆորդոն—178 և Ֆորդոն Պուալովեց—14 հատ, Կեյս—15 հ., ինտերնացիոնալ փոքր տեսակը—11 հ., մեծ տեսակը—10 հ., Վալիս—1 հ., Ավանս—8 հ., Պրազա—2 հ., ընդամենը 239 հատ, վորոնցից իբրև անպետք աշխատանքից յերած են Վալիսը, Ավանսը, Պրազան, Կեյսից 1 հատ և Ֆորդոնից 19 հատ, ընդամենը 31 հատ, ուրեմն մնում են Գործադրության մեջ 208 հատ:

Հրատ. № 1138

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՅԵՐԱՐՈՐԴ ՏՈՒՐԱՆ, ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Գրառեպլ. № 288 (բ)

Պատվ. № 1280

Տիւ. 5000

38019-62

տանի գործարաններում շինում են շատ և քիչ ուժանոց, նայելով թե ինչ բանի համար պետք է գործադրվի, քանի վոր գյուղատնտեսական աշխատանքներն ամեն տեղ միանման չեն, ինչպես և տնտեսությունների պահանջը. որինակ՝

1. Բանջարաբուծության շրջանների համար շինում են փոքր, քիչ ուժանոց տեսակը, այն հաշվով, վոր որական կարելի լինի մի դեսիատին տեղ հերկել:

2. Պտղատու այգիների համար նույնպես պատրաստում են փոքրիկ տրակտորներ, վոր ազատ կարելի լինի բանեցնել ծառաշարքերում և թե նրա միջոցով փասպատուների դեմ սրսկում կատարել:

3. Համայնական աշխատանք տանող գյուղացիների, արտելների, ընկերությունների, կոոպերացիաների և մեծ տնտեսությունների համար 20—25 ձիու ուժ ունեցող տրակտորներ են գործադրում և նրանցով վերոհիշյալ բոլոր աշխատանքները կատարում:

1924 թվին միլիոնից ավելի տրակտորներ ելին բանում բոլոր յերկրներում, Ռուսաստանում՝ միքանի հազար: 20—25 ձիու ուժ ունեցող տրակտորի յետևից կարելի յե կապել 2—3 գութան հերկի ժամանակ. 2 կամ 4 անիվավոր սայլեր կապելով՝ կարելի յե փոխադրել մի-

անգամից 250 փութ մթերք — հունձ, գոմաղբ, փայտեղեն և ամեն ինչ:

Գյուղական տրակտորները լինում են անիվավոր յերկու յետևի անիվներով կամ չորս, կամ շարժվում են յետևի մի լայն անիվի ոգնությամբ: Բոլոր անիվավոր տրակտորները սովորաբար գործադրում են վոչ ճախճախուտ տեղերում, իսկ այն շրջաններում, վորտեղ հողերը ճախնային են և կակուղ, այնտեղ գործադրում են քրթուրային կոչված տրակտորներ, վորոնք շարժվում են մի առանձին ճկուն մետաղյա լենտի ոգնությամբ, վորը անց ե կացրած անիվին և թրթուրային անունն ունի:

Բացի 20—25 ձիու ուժանոց տրակտորները կան և 35—50 և 75 ուժանոցներ. դրանք 10—12 խոփանոց գութաններ են քաշում իրենց յետևից և մի որվա մեջ ահագին աշխատանք կատարում, մինչև 10 դեսիատին տեղ հերկում:

Կան և ուրիշ տեսակի տրակտորներ ճանապարհներ շինելու, առուներ փորելու, անտառային աշխատանքներ կատարելու, և դրանք միմյանցից քիչ տարբերություն ունեն. կան, վոր հատկապես շինված են գութաններ միացրած՝ հողը հերկելու կամ մի տեղ կանգնեցրած՝ կալսող մեքենա բանեցնելու. դրանք «սոսոգուքան» (խրճաշարժ գութան) անունն ունեն:

Քանի վոր տրակտորի գործածությունը գյուղացու տնտեսության մեջ պետք է մեծ տեղ բռնի և փոխարինի ձիու և այլ լծկան անասունների, ուստի պետք է ծանոթանալ, թե նա ինչ աշխատանքներ է տանում, ինչ ծախք է նստում նրան բանեցնելը, վորտեղից տրակտոր բերել և ինչպես կամ ինչով բանեցնել:

Տրակտորը բաղկացած է միջանի մեքենական մասերից, փորոնց մեջ առաջին տեղը բռնում է շարժիչ մեքենան իր մասերովը: Շարժիչ մեքենայում նավթ, կերոսին կամ բենզին վառելով նրա պտտվող գլանակն սկսում է պտտվել և տրակտորն առաջ մղել: Կերոսինի շարժիչ մեքենայով բանող տրակտորն ավելի արագ է բանում, քան նավթով բանողը, բացի այդ նա թեթև է և եծան է նստում, ինչ վերաբերում է բենզինին, ձիշտ է, նա ավելի արագ է շարժում անիվը, բայց յերեք անգամ թանգ է նստում, քան կերոսինը: Եթե մի դեսիատին տեղ հերկելու համար միջին հաշվով կերոսին գնում է 1 ու. 50 կ. կամ 1 ու. 75 կ.-ի, բենզինը նստում է 4 ուրբի և ավել:

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՄԵՋ ԻՆՉ ԲԱՆԻ ՀԱՍԱՐ Ե ՀԱՐԿԱՎՈՐ

Գյուղացու տնտեսության հաջողությունը կախված է նրանից, թե վորքան նա ապահով-

ված է լծկան անասուններով, վոր իր ժամանակին դաշտային բոլոր աշխատանքները կատարի և միաժամանակ ձմեռվա կերի կողմից ել ապահովված լինի:

Շատ անգամ պատահում է, վոր յերաշտի կամ այլ ուրիշ աղետների պատճառով գյուղացին հարկավոր քանակությամբ կերի պաշար չի ունենում և ստիպված է լծկանները ծախել կամ նրանց ձմեռը քիչ կեր ուտեցնել: Սովածությունից լծկաններն ուժից ընկնում են, հողը մնում է անմշակ, մոլախոտով ծածկվում, ավելի պնդանում և ավելի մեծ աշխատանք պահանջում:

Տրակտորն այդպիսի պահանջներ չունի. նրան վոչ գարի յե. հարկավոր, վոչ խոտ, վոչ դարման. նա չի վարակվում սիրբիրախտով, ժանտախտով. շնաճանճերը, վոջիները չեն նեղացնում, նա կարող է 24 ժամ գիշեր-ցերեկ աշխատել: Տրակտորը շատ աշխատավորներ չի պահանջում. նրանով թե հողը լավ է հերկվում, թե մի դեսիատին տեղից 10—15 փութ և ավելի բերք ստացվում, քան լծկան անասուններ բանեցնելուց:

Յեթե մենք հիմա հողերում 100.000 հատ տրակտոր բանեցնենք, դրանով մի միլիոն լծկան աղատած կլինենք: Մի 25 ուժանոց տրակտորը 10 ձիու աշխատանք է կատարում, ասել է՝ այդ-

պիսով տարեկան 150 միլիոն փութ կեր կլինենք տնտեսած, իսկ այդ տնտեսած կերը կովերին, վոչխարներին, խոզերին ուտեցնելով, թե նրանց ապահոված կլինենք կերի կողմից և թե մեր յերկրի արդյունաբերությունը մեծացրած:

Յեթե մենք 100.000 տրակտոր ունենանք խորհրդային Միություններում, մի միլիոն լծկանի պահանջ չենք ունենալ և կարող ենք այդ լծկանների փոխարեն կով, վոչխար, այծ, գոմշակով պահել և կաթնատնտեսությանը զարկ տալ:

Տրակտոր բանեցնելուց՝ յեթե բերքը 15 փութ ավելանում է, ասել է՝ միքանի տասնյակ միլիոն փութ հացահատիկ կստացվի, և դրանով ել կարելի չե կաթնատու անասունների թիվն ավելացել:

Ֆորդգոնի տրակտորով կարելի չե միանգամից 250 փութ մթերք փոխադրել, մի ժամում 12 վերստ անցնելով, իսկ ավելի ուժեղ տրակտորով կարելի չե 500—600 փութ բեռնել:

Տրակտորն անհրաժեշտ է գյուղացու տնտեսության մեջ:—Այո, անհրաժեշտ է, դրան խոսք չկա:

1. Վոր իր ժամանակին և կարճ միջոցում արտատեղը հերկվի, նրա մեջ շատ խոնավություն ծծվելով յերկար մնա և բույսի աճելությանը ոգնի:

2. Խամ, չմշակված հողերը հերկելու և այն դեմի հողերում, վոր չերաշտ տարիներին անգամ առատ բերք ստացվի:

3. Հասած հացաբույսերը շուտով հնձելու, վոր նա չվաղանի, չթափվի արտի մեջ:

4. Վոր բանվոր անասունները կրճատելով, մյուսների համար կերը շատանա:

5. Հացահատիկների պահանջը կշատանա արդյունաբերությունը զարգանալով:

6. Բանվորի ու գյուղացու միջև քաղաքական ավելի ամուր կապ կստեղծվի և նրանց կվարժեցնի համայնական աշխատանքի:

7. Կնպաստի ապրանքների և մթերքների եժան և արագ փոխադրությանը այն շրջաններում, վորոնք հեռու չեն ընկած յերկաթուղուց կամ կայարաններից:

Այդպիսի պայմաններում տրակտորին արդարացի կլինեն «դաշտերի հեղափոխական» անունը տալ, վորովհետև խորհրդային Միությունների արավ-արևելյան տնտեսություններն այնպեսլավ չեն կազմակերպված, և անհրաժեշտ է հողագործական հեղափոխությունը: Պետք է նոր տեսակի բարեփոխություններ մտցնել, վոր այդ տնտեսությունները կերպարանափոխվեն: Այդ նորամուծության մեջ մեծ դեր պիտի խաղա տրակտորը, հողի մշակության պապենական սո-

վորություններից ազատի և միլիոնավոր մարդկանց ոգնի բաղցի և դժվար աշխատությունների ճիրաններից դուրս գալու:

ՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆ Ե ԵԺԱՆ ՆՍՏՈՒՄ՝ ԶԻՈՒԹԵ ՏՐԱԿՏՈՐԻ

Յեթե գյուղացին իր տնտեսության մեջ ձի չե պահում լծելու կամ բեռ տանելու համար, նրան պետք է գարի, դարման, խոտ ուտացնի, բացի այդ լծելու կամ բեռնելու համար պետք է սարք ունենա, հարմար գոմ, կանոնավոր խնամք, հսկողություն, վոր նա չհիվանդանա սիբիրախտով, քոսով, չուժայով և ուրիշ վարակիչ հիվանդություններով:

Յեթե հաշվենք ձիու արժեքը, նրա կերը, խնամքը, սարքը, բժշկությունը և որական 8—10 ժամ աշխատեցնելը և այն՝ 10 տարվա ընթացքում նրա բանած որերը, կտեսնենք, վոր նա մեզ ավելի թանգ է նստում, քան տրակտորով աշխատանքը:

Փորձերը ցույց են տվել, վոր 200 ուլբլի արժողությամբ մի բանող ձին, 10 տուկ. հաշվելով նրա վրա դրած գումարը՝ 20 ու., ծախք կնստի, 365 որվա կերը՝ 150—200 ու. կամ միջին հաշվով 175 ու., ինվենտարի, հնացած սարքի նորոգության, բժշկության, նալելու, ապահո-

վության և այլն, տարեկան ծախք 20 ու., այնպես վոր ընդամենը 215 ու. տարեկան ծախք է պահանջում. իսկ ինչ է մեզ տալիս. յեթե լծկան ձին ամբողջ ամառը հողը հերկի, նա 25 դեսիատին տեղ միայն կվարի, ասել է մի դեսիատին տեղի վրա ծախք կլինի 215 : 25 = 8 ու. 60 կուպեկ, և այդ հերկը կլինի յերեսանց, 3 վերջոկ խորությամբ: Լծկան յեզ և գոմեշներով հերկը մեզանում նստում է 10—12, մինչև անգամ 15 ուլբլի:

Այժմ տեսնենք՝ տրակտորով մի դեսիատին տեղի հերկը ինչ է նստում:

Ռուսաստանում ամենատարածված տրակտորը Ֆորդգոնի 25 ուժանոցն է, արժենում է իր գութանով 1800 ուլբլի. նա 4 տարվա ընթացքում հերկում է 700 դեսիատին տեղ, ուրեմն մի դեսիատինը նստում է 2 ու. 57 կուպ., կերոսին գնում է մի դեսիատինին 1 փութ 15 ֆ., 1 ու. 20 կուպ. հաշվելով փութը, մի դեսիատինի ծախքը կլինի 1 ու. 65 կուպ., բացի այդ մի դեսիատինին պահանջում է $4\frac{1}{2}$ ֆ. ձիթելու յուղ, 90 կուպ. (յուղի արժեքը փութը 8 ու. է): Հաշվելով և 75 կուպեկից մինչև մի ուլբլի նորոգությունը, ընդամենը հերկի ծախքը կնստի 6 ու. 10 կուպ., չնայելով վոր տրակտոր բանեցնողները հաղորդում են, վոր իրենց 3—4 ուլբլի չե նստում մի դեսիատին տեղի հերկը:

վոր գյուղատնտեսական աշխատանքների պայմաններում բանվորական որը սովորաբար յերկարում է 16 ժամ, ասել ե՛տրակտորն այդպիսի որվա մեջ կարող է 4 վերջոկ խորությամբ 4 դեսիատին տեղ հերկել կամ մի ժամում $1\frac{1}{4}$ դեսիատին: Հողը խոր հերկելուց կարող է շատ աննշան տարբերություն լինել: Միայն կերոսինի կամ նավթի ծախքն է փոխվում ամեն մի հերկված դեսիատինին:

Յեթե գյուղատնտեսության մեջ ավելի ուժեղ տրակտոր բանեցնենք, որինակ՝ 40 ուժանոց, ամեն մի ժամում նա $\frac{2}{5}$ դեսիատին տեղ հերկելի կամ 16 ժամվա ընթացքում $6\frac{1}{2}$ դեսիատին տեղից ավելի: Միխոսքով՝ 10 ձիու ուժ ունեցող տրակտորը, 10 ժամ բանելով, մի դեսիատին տեղ է հերկում, իսկ հմուտ վարպետի միջոցով՝ ել ավելի:

Յեթե մենք 4 վերջոկ խորությամբ ձիերով հերկը կատարենք, ամեն մի ձին 10 ժամվա ընթացքում միայն $1\frac{1}{4}$ դեսիատին տեղ կարող է հերկել, իսկ $2\frac{1}{2}$ դեսիատին տեղ հերկելու համար 10 ժամվա ընթացքում 10 ձի կհարկավորվի: Ահա թե ինչու այժմ հաշվի չեն առնում, վոր 25 ուժանոց տրակտորը տնտեսության մեջ տաս ձիու կարող է փոխարինել: Այս ել պետք է ասել, վոր տրակտորը կարելի չէ բանեցնել

ամբողջ որը, գիշեր ու ցերեկ, նա չի նեղանալ, միայն բանեցնողին մի ուրիշը պետք է փոխարինի, այնինչ ձիերն որական 16 ժամ չեն կարող աշխատել. նրանց համար այդ ծանր է:

Մեզանում՝ Կովկասում, ցավելով պետք է ասենք, վոր հողի հերկը գլխավորապես կատարվում է լեզ ու գոմեշների միջոցով, 4 գուլգից մինչև 6 գուլգե ավելի լծկաններով, 4—5 հոգով. որական 10 ժամ բանելով, հազիվ են կես դեսիատին տեղ հերկում և այն՝ փափուկ հողերում, իսկ պինդ հողերում, սաբալանջերում 6—8 գուլգե լծկաններն ել հազիվ են $1\frac{1}{2}$ դեսիատին տեղ հերկում:

Դրանից կարելի չէ հետևցնել, թե ինչքան մեծ ծախք է նստում և աշխատանք թափում գյուղացին մի դեսիատին տեղի վրա:

Մի դեսիատին չմշակված (խամ) ծանր հողը 4 վերջոկ խոր հերկելու համար կերոսին գնում է 1 փութ 15 ֆ., իսկ քսելու յուղ՝ 4 ֆ., իսկ վերջերս դուրս չեկած նոր տիպի տրակտորներին գնում է կերոսին մոտ 1 փութ: 1923 թվին համամիութենական ցուցահանդեսին տրակտորները փորձելիս յեղել են վառելու այնպիսի մեքենաներ, վոր 24—25 ֆ. կերոսին է միայն գնացել:

Յեթե հողն անմշակ ու պինդ է, մի դե-

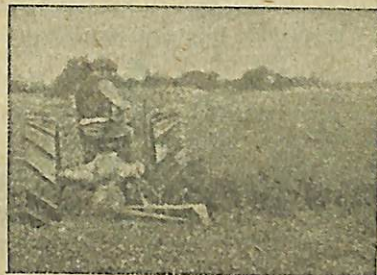
սիառինին գնում ե 1 Փութ 15 ֆ. կերոսին, իսկ թեթե, փափուկ հողերում՝ մոտ 1 փ., բացի այդ, մեծ նշանակութիւն ունի և արտատեղի չեր կար ու կարճ լինելը. չերկար լինելիս, տրակտորն ավելի մեծ տեղ ե հերկում, իսկ փոքրիկ տարածութիւն ունեցող արտերում քիչ տեղ և միաժամանակ ավելի կերոսին մխտում: Դրահամար ել ավելի ձեռնտու յե տրակտորով հերկելիս միջանի անտեսութիւններ միանան, արտել կազմեն և համայնքով հողը հերկեն, վոր քիչ ծախք ու աշխատանք գնա:

Փոցխելը: Հողի մշակութիւն մեջ յերկրորդ նշանավոր աշխատանքը համարվում ե հերկելուց հետո փոցխելը: Փոցխելը լինում ե ծանր ու թեթե: Ծանր փոցխելու ժամանակ, որինակ՝ ափսեավոր փոցխով, տրակտորը գրեթե յերկու անգամ ավելի գործ ե տեսնում, քան հերկի ժամանակ: Իսկ յեթե փոցխելը յերկաթի սովորական փոցխով կատարվի, նա որվա մեջ չորս անգամ ավելի կփոցխի. յեթե 25 ուժանոց տրակտորը 10 ժամում որական դես. $2\frac{1}{2}$ դես. տեղ հերկի, նա կփոցխի մոտ 10 դեսիառին տեղ: Այդտեղ ել նույնպես 25 ուժանոց տրակտորը 10 ձիու կփոխարինի:

Փոցխելիս ամեն մի դեսիառին տեղին գնում ե 15—20 ֆ. կերոսին և մոտ 2 ֆ. յուղ:

Տրակտորով փոցխելիս նրա յետեից շատ փոցխեր են կապում, վոր նրա բոլոր ուժն ոգտագործվի:

Սերմի ցանելը: Ցանելու համար նույնպես ոգտագործում են տրակտորը և նրա յետեից 2—3 և ավելի սերմացան մեքենաներ կապում: Տրակտորով մի րում կարելի յե մինչև 20 դես սիառին տեղ ցանել: Ամեն մի դեսիառին տեղ

նում ե 10 ֆ. կերոսին: Տրակտորով ցանքն ավելի շահեկան ե. այժմ գործարանները տրակտորին հարմարեցրած հատուկ սերմացան մեքենաներ են բաց թողում:

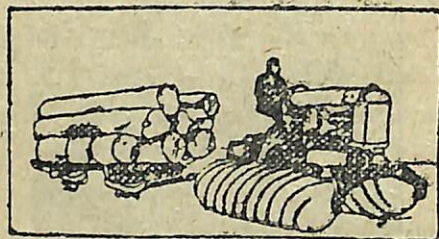
Հացարույսերի յեվ խոտերի հումնը: Տրակտորը հաջող կերպով բանեցնում են արտերը հնձելու և խոտը հարկու. նա նույն աշխատանքներն ե կատարում քիչ վոր ձին, այն ե՝ քաշում ե թե հնձող և թե խոտհար մեքենաներ:

21-51083 38015-12
22 23 24 25 26 27

ըր: Սովորաբար նրան միացնում են 2—3 չորս ձի քաշող հնձող կամ խոտհար մեքենաներ: 25 ուժանոց տրակտորը մի ուրում կալոյ է 10 դեսիատին տեղ հնձել: Ամեն մի դեսիատին հնձատեղին գնում է 12 ֆ. կերոսին և $1\frac{1}{2}$ ֆ. յուղ:

Տրակտորով հացաբույսեր յեվ մքերմներ փոխադրելը: Տրակտորն առանձին նշանակու-

թյուն ունի հնձի ժամանակ, դաշտից հունձը փոխադրելու, գոմադրը դաշտը տանելու և ամեն տեսակ ապրանք մի տեղից մյուսը փոխադրելու: Նա մի ժամում գնում է 8 վերստ. 25 ուժանոց տրակտորը սովորական սալի ճանապարհով կարող է վերցնել 250 փութ բեռ: Այսպիսով յեթե մի դեսիատինը 60 փութ հացահատիկի բերք տա և 100 փ. ծղոտ, տրակտորը միանգամից կարող է վերցնել $1\frac{1}{2}$ դեսիատինի ամբողջ բերքը: Իսկ վերաբերում է վառե-

լիքին, նա լիքը բեռնված ժամանակը ծախսում է մի վերստ տեղին 4 ֆ. կերոսին և $\frac{1}{4}$ ֆ. յուղ: Այսպիսով յեթե տրակտորը, յենթադրենք, 250 փութ բեռ է վերցնում, նա 10 վերստ տեղ տանելիս և դատարկ չետ դառնալիս ծախսում է մոտ 50 ֆ. կերոսին և 4 ֆ. յուղ:

Տրակտորի աշխատանքը տեղում կանգնած: Այդ աշխատանքին վերաբերում է հացահատիկների կալսելը, ալյուր աղալը, փայտեղենի սղոցելը, ձիթհան գործարան բանեցնելը և ուրիշ գործեր: Այդ բոլոր աշխատանքները հեշտ են ու պարզ: Որինակ՝ յերբ սւզում են կալսել, տրակտորը կանգնեցնում են կալսող մեքենայի մոտ, փոկով նրա անիվը միացնում. տրակտորը շոգեշարժ մեքենայի (լոկոմոբիլի) դերն է կատարում:

Այդպես ել տրակտորը սղոցարանի, աղալու և ուրիշ գործիքներին միացնելով բանեցնում են և կարճ ժամանակում թե անագին աշխատանք կատարում և թե ծախքը քչացնում:

Որինակով բացատրենք. յենթադրենք, վոր տրակտորը բանում է կալսող բարդ մեքենայի հետ, վորը գործի զցելու համար պահանջում է վոշ պակաս քան 10 ձի: Որինակ՝ 10 ժամ բանող ձիերի վարձը մեկական ուսուրի հաշվելով, 10 ձիերի համար պետք է վճարել 10 ուսուրի:

Բացի այդ, կհարկավորվեն 2—3 չափահաս քշողներ, վորոնք որական նստում են վոչ պակաս քան 50 կոպ., ուրեմն ձիերը և քշողները նրատում են 10 ո. 50 կոպ.: Տրակտորով բանելիս ամեն մի ուժին մի ժամում, ընդամենը 10 ժամում 10 ֆունտ կերոսին կգնա, իսկ 10 ձիանոց կալսող մեքենան բանեցնելիս կհարկավորվի 12 ձիու ուժ ունեցող տրակտոր կամ 25 ուժանոց սովորական տրակտոր՝ միայն նրա կես ուժն ոգտագործելով: Այդ դեպքում հա վոչ թե իր ամեն մի ուժի համար մի ֆունտ կերոսին կվերցնի, այլ կես ֆունտ: Այդպիսով 25 ուժանոց տրակտորը 10 ժամ բանելով, կերոսին կվերցնի 125 ֆունտ կամ 3 փ. 5 ֆ., իսկ յուղ՝ 8 ֆ.: Կերոսինը կնստի 4 ուղբի, իսկ յուղը 1 ո. 60 կոպ. դրա հետ հաշվելով նրա հետ կապված և մյուս ծախքերը, ինչպիսիք են՝ տրակտորի մաշվելը նրա խնամքը՝ 2 ո., ընդամենը կալսող մեքենայի վերաբերյալ ծախքերի հետ կլինի 7 ո. 60 կոպ., այն է՝ 2 ո. 90 կոպ. եժան, քան 10 ձի բանեցնելուց, վոր 10 ո. 50 կոպեկ է նստում:

Սակայն տրակտորի առավելութունը նրա մեջ է, վոր կալսող մեքենա բանեցնելիս կամ բեռ տանել-բերելիս ձիերից ավելի քիչ ծախք է նստելու, այլ և նրա մեջ, վոր տրակտորով

շատ արագ կարելի չե հացահատիկները կալսել կամ հունձը հավաքել ու տուն փոխադրել: Հայտնի չե, վոր իր ժամանակին հունձը վերջացնելով, շուտով տուն բերելով ու կալսելով թե դաշտում քիչ ցորեն կփշանա, և թե հացահատիկները լավ հատկութուն կունենան:

Այդ առավելութունները կբարձրացնեն այն անտեսության արդյունաբերությունը, վորտեղ տրակտոր կբանեցնեն:

Տրակտորը կարող է նպաստել և արհեստական վոռոգման ժամանակ ջրմուղ մեքենաներ (նասոսներ) բանեցնելու: Նա գետերի, առուների մոտ դրվելով, կարող է ջրմուղը բանի գցել և ցած տեղերից ջուրը բարձրացնել դեմի հողերը ջրելու: Այս վերջին ժամանակներում արտասահմանում փորձեր են կատարվում անձրևային լեղանակով դաշտերի մեքենական վոռոգման: Այդ կատարվում է այսպես. տրակտորն առանձին պլատֆորմի վրա վերցնում է տակառներ, նրանց մեջ ջուր լցնում, տանում դաշտը՝ ասենք թե՝ մի 5 վերստ ջրի տեղից հեռու և այնտեղ ջրմուղներով արհեստական անձրև տալ բերում: Այդպիսի 5 վերստ տեղ գընալ, ջուր բերելը նստում է մոտ 5 ո., չեթե որվա մեջ 5 անգամ ջուր բերի, 1700 վեդրո ջուր բերած կլինի. այդ միջոցը լավ է յերաշտ

տարիներին, յերբ ջրի մեծ կարիք ե գգացվում:

Տրակտորը բանեցնում են և պատերազմի ժամանակ մթերք, հրետանի (թնդանոթ) և այլ ծանր բեռներ փոխադրելու:

Ճանապարհներ բանալիս տրակտորը նույնպես մեծ ոգնություն ե հասցնում և գործն ե-
ժան նստեցնում: Տրակտորին կապում են առու հանող գութան, վոր ճանապարհի յերկու կողմով տանելով առու յե բանում և հողը ճանապարհի վրա գցում: Այդ անելուց հետո տրակտորն իր յետևից քաշում ե ծանր գլանակներ — հարթիչներ և ճանապարհը պնդացնում: Ամբերիկայում գյուղերի բոլոր ճանապարհները տրակտորի ոգնությամբ են շինված: Այդ ձևով ճանապարհ շինելն ավելի եժան ե նստում, քան ձեռքի աշխատանքը, մինչև անգամ մեր պայմաններում, վորտեղ բանվորական աշխատությունը շատ եժան ե նստում:

ԻՆՉՊԵՍ ԼԱՎ ՈԳՏԱԳՈՐԾԵԼ ՏՐԱԿՏՈՐԸ

Յերբ գյուղատնտեսության մեջ տրակտորի գործադրության հարցը դրվեց, ամենաշատ վեճի առարկա դարձավ նրա կանոնավոր գործադրության հարցը: Մինչև այժմ ել կարելի չե պատահել մարդկանց, վորոնք կասկածում են և չգիտեն՝ ինչպես կոգտագործվի տրակտորը գյուղացու տնտեսության մեջ: Կասկած չկա, վոր

տրակտորը պետք ե ոգտագործվի հենց իրենց գյուղացիների ձեռքով: Բայց գյուղացիներից ով և ինչպես պետք ե նրան բանեցնի, ոգտագործի:

Տրակտորը կարող են գնել գյուղի հարուստները, համայնքը, արտելը, կոոպերատիվները կամ գյուղական հասարակությունը: Ամենալավ միջոցը տրակտորն ոգտագործելու համար, ինչպես ցույց ե տվել գործնականը, այդ համայնական ձևն ե, յերբ 10—15 և ավելի ընտանիքներ մի տրակտոր են գնում և իրենց համայնական տնտեսության մեջ գործադրում:

Սակայն, աչքի առաջ ունենալով, վոր 15 ընտանիքը ձեռքի տակ ընդամենը 50—70 դեսիատին հող հագիվ են ունենում, վոր տրակտորը պարապ չմնա, բոլոր ժամանակ ոգտագործվի, կողմնակի աշխատանքներ ել են վերցնում կամ ուրիշ միջոցների դիմում:

Ստրատովի նահանգում ամեն մի համայնք, վորը տրակտոր ունի, իրեն միացնում ե 10—15 աղքատ ընտանիքներ, վորոնք լծկաններ չունեն: Այդ ձևի առավելությունը նրա մեջն ե, վոր աղքատ ընտանիքները միանալով, հավաքական (կոլլեկտիվ) ուժերով ավելի ևս զարկ են տալիս հողի մշակության: Բերքի հավաքելը կատարվում ե տրակտորի միջոցով, և դաշտում բա-

Ժանուարին խուրձերն իրենց մեջ կամ կախելուց հետո հատիկները և ծղոտը հավասար բաժանում:

Սարատովի նահանգում 1914 թվին 1000 աղքատ ընտանիքներ միացված են ալգայիսի կոլեկտիվների և աղքատ դասակարգի կենցաղը տրակտորի շնորհիվ բարելաված:

Հավաքական ուժերով կամ ընկերություններ տրակտոր ոգտագործելու առավելությունը նրա մեջ ե՝ առաջին, վոր նա իր ձեռքի տակ նյութական միջոց կունենա տրակտոր գնելու, գյուղատնտեսական բանկեր և այլ հաստատություններ մեծ հաճույքով կոլեկտիվներին վարկ բաց կթողնեն տրակտոր գնելու, քան առանձին անհատներին: Յերկրորդ՝ կոլեկտիվի տնտեսությունն ավելի մեծ է իր չափով, քան մի գյուղականին. դրա համար ել տրակտորը մեծ տնտեսությունների մեջ ավելի լավ կոգտագործվի քան փոքր տնտեսությունն մեջ:

Յերրորդ՝ ամեն մի կոլեկտիվ մասում է գյուղատնտեսական արդյունաբերական կոոպերացիայի կազմի մեջ, վորն իր անդամների համար ձեռք է բերում կերոսին, նավթ, յուղ, մեքենաների մասեր, նորոգում մեքենաները, այնպես վոր, չեթե մի վորեւ շրջանում տարածվում է տրակտորը ազգաբնակչության մեջ և այնտեղ

կազմակերպված են կոլեկտիվ կամ կոոպերատիվ ընկերություններ, այն ժամանակ գյուղատնտեսական կոոպերացիան պետք է ունենա շրջանային պահեստներ, բոլոր նյութերի և մեքենաների մասեր, վորոնք անհրաժեշտ են տրակտորի աշխատանքի հաջող զարգացմանը:

Բացի նյութական ոգնությունը տրակտոր բանեցնող ազգաբնակչությունը, կոոպերացիան իր վրա չե վերցնում և տեխնիկական ոգնությունը, այն ե՝ տեխնիկներ, մեքենավարներ պահելը, վորոնք պարտավորվում են սովորեցնել գյուղացիներին տրակտորով հողի հերկելը:

Այն տեղերում, վորտեղ դեռ կոոպերացիաներ չկան, բայց ազգաբնակչությունը տրակտոր է գնել, պետք է կոլեկտիվ կազմակերպություն հիմնել, վոր տրակտորն ավելի լավ ոգտագործվի: Այնտեղ, վորտեղ կոոպերացիա կա, արակտորը լավ ոգտագործելով, նրանից մեծ շահ կստացվի: Իսկ այնտեղ, վորտեղ կոոպերացիա չկա, բայց ազգաբնակչությունը ցանկանում է տրակտոր ձեռք բերել, այնտեղ տրակտորը շատ բարենաշնող պայմաններ կստեղծի կոլեկտիվների և կոոպերատիվների զարգացման և ավելի լավ կոգտագործվի:

Ինչպես հայտնի չե, այժմ մեծ նշանակություն են տալիս գյուղում գործող ամեն տեսակ

կոոպերացիաներին: Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը յեռանդով ցույց եր տալիս, վոր պետք է ուշադրութիւն դարձնել գյուղերում կոոպերացիայի զարգացման վրա, տրակտորի ոգտագործման գյուղատնտեսութեան մեջ նա առանձին նշանակութիւն եր տալիս:

Յեւ այդ հասկանալի յե. տրակտորը յեթե գյուղի մի հարուստ կուլակ ձեռք բերի, ասել է նա 10 ձի յե գնում և 5 բատրակ (բանվորներ) վարձում, վորովհետև ամեն մի 25 ձիու ուժ ունեցող տրակտորը տնտեսութեան մեջ փոխարինում է 10 ձիու և 5 վարձու բանվորի:

Կուլակը տրակտոր գնելով, նա վոչ միայն իր հողը կհերկի, այլև աղքատ, լծկան չունեցող դասին. այդպիսով կուլակը աղքատին իր ճորտը, իր ստրուկը կդարձնի:

Տրակտորը կուլակի ձեռքն ընկնելը նշանակում է բռնանալ աղքատի վրա և մասնավոր կապիտալ ձեռք բերելու միջոց ունենալ: Դրա առաջն առնելու համար աղքատ դասակարգը պետք է անպատճառ միացյալ ուժերով տրակտոր ձեռք բերի և իրեն վարկ բաց թողնելու համար աշխատի. այդ ժամանակ կապիտալ հավաքելու միջոցը վոչ թե կուլակի ձեռքին կլինի, այլ աղքատ և միջակ կուլեկտիվներ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՏՐԱԿՏՈՐԸ

Տրակտորի գործածութիւնը գյուղատնտեսութեան մեջ, մանավանդ գյուղացու հողերի վրա, սկսվել է սովետական իշխանութիւնը հաստատվելուց: Ցարական իշխանութեան ժամանակ Ռուսաստանում միջանի տրակտոր կային, վորոնք զլիսավորապես գործում էին կալվածատերերի տնտեսութեան մեջ: Գյուղացիութիւնը նրանց մասին գրեթե գաղափար չունեի: Յեւ այդ հասկանալի յե, քանի վոր ցարական իշխանութիւնը գյուղացու տնտեսութիւնը բարելավելու գործով չեր հետաքրքրվում. մանավանդ նա վախենում եր, վոր աշխատավոր գյուղացիութիւնը, տրակտորի միջոցով կոոպերացիա կազմելով, կալվածատերերի համար վրտանդավոր ուժ կդառնա: Յեթե մեր գյուղացիները պատերազմից առաջ տրակտորներ ունենային, կշատացնէին իրենց արդյունքը, կբարձրացնէին իրենց կուլտուրան և թույլ չէին տալ, վոր կալվածատերերը, պրիստաւները և ցարական կառավարութեան մյուս չինովնիկներն իրենց հետ գազանաբար վարվէին: Ահա թե ինչու ցարական կառավարութիւնը վախենում եր մեր գյուղատնտեսութեան մեջ բարելավում-

ներ մտցնել, ինչպիսիք են տրակտորը, ելեկտրականությունը և այլն:

Յարական և կերենսկու իշխանությունը ընկնելուց և քաղաքացիական կռիվները վերջանալուց հետո խորհրդային իշխանությունը հենց սկզբից իրեն նպատակ դրեց ամեն կերպ ոգնել գյուղին և գյուղացու աշխատանքը թեթևացնել:

Անմոռանալի վլ. Իլյիչ Լենինի մշտական հոգան այն եր, վոր վորչափ հնարավոր ե շուտով յերկրի տնտեսությունը բարեփոխվի, հողի մշակության նոր ձևեր մտնեն: Լենինը միշտ ասում եր՝ քանի վոր մեր գյուղերում մանր տնտեսություններ կան լեռնայա ցանքաշրջանով, հողերը հերկվում են արորով, հունձը կատարվում ե մանգաղով, մենք գյուղացու կյանքի պայմանները չենք բարելավի:

Յեթե մեր գյուղատնտեսության մեջ դեժվար ե Տ ժառիկ աշխատանք մտցնելը, պետք ե գյուղացուն տալ այնպիսի մեքենա, վոր նա իր հողի վրա քրտինք չթափի, այլ իր աշխատանքը զվաճություն պատճառի:

Դյւղացու ամենածանր աշխատությունն ամռանն ե լինում, յերբ քրտնքից իր շապիկը չի ցամաքում: Պետք ե մեր գյուղին այնպիսի մեքենաներ տալ, վոր կարողանան մարդկային աշխատանքները թեթև դարձնել և քիչ ծախք

պատճառել. այդպիսի մեքենան տրակտորն ե: Պատերազմը վերջանալուց հետո, յերբ խորհրդային իշխանություն հաստատվեց, տերությունն անցավ խաղաղ աշխատանքի և զլիսավորապես ուշադրություն դարձրեց գյուղատնտեսության վրա, տրակտորներ ձեռք բերելու և նրանց պատրաստելու համար գործարաններ բանալու: Այդ առթիվ տերությունը տրակտորային հանձնաժողով կազմեց՝ պարզաբանելու, թե քանի տրակտոր ե հարկավոր, ինչպիսի տրակտորներ են պետք և ինչպիսի գործարաններում պետք ե շինվեն: Այդ հանձնաժողովը մինչև 1922 թիվը Պետպլանին տեղեկացրեց, վոր առաջիկա տարիներին անհրաժեշտ են 200 հազարից ավելի տրակտորներ, վորոնք պետք ե թեթև լինեն, միանրման և վոչ բարդ տեսակի: Հարկ համարվեց «Փորդոն» տրակտորին գյուղացու տնտեսության մեջ ընդարձակ տեղ տալ և 2—3 տիպի Փորդոնի նման և նրա ուժունակությամբ տրակտորներ պատրաստել:

Այժմ Լենինգրադում, Կոլոմնա քաղաքում, Խարկովում, Ռոստովում, Ուկրաինայում և ուրիշ տեղերում բացված են տրակտոր պատրաստելու մեծ ու փոքր գործարաններ: Սակայն տրակտորի պահանջն այժմ մեծ ե, բերել են տալիս մինչև անգամ արտասահմանից:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԻՆՉՈՒՒ ՀԱՄԱՐ Ե ՏՐԱԿՏՈՐ ՏԱՐԱԾՈՒՄ

Նախկին կայսերական և քաղաքական պատերազմը մեր գյուղատնտեսությունը սաստիկ փչացրեց. բանող առատուկները կրճատվեցին, վարատեղերը քչացան, և հացաբույսերի բերքը փչացավ: 1921 թվի սոֆն ամսի ևս քարուքանդ արեց գյուղացու տնտեսությունը, և այժմ մեր առաջ կանգնած է նրա վերականգնման խնդիրը:

Խաղաղ ժամանակ Ռուսաստանից արտասահման մեծ քանակությամբ հաց եր արտահանվում (մոտ 1000 միլ. փուլթ), այժմ յեվրոպական պետությունները տեսնելով Խորհրդային Ռուսաստանի հաստատուն հիմքը, աշխատում են, վոր մենք չվերսկսենք առաջվա պես մեր մթերքների վաճառահանությունը:

Մեծ քանակությամբ հաց ձեռք բերելն անկարելի չե առանց բանող տավարի, ձիերի, իսկ բանող տավարը կամ ձին դանդաղ են զարգանում, աշխատանքի ընդունակ դառնում և չեն լրացնում գյուղատնտեսական մթերքների պահանջը: Դրա համար ել անհրաժեշտ է դիմել «չերկաթե ձիերի», տրակտորների:

Այդ մեկ պատճառն է: Յերկրորդ ամելի նշանավոր պատճառն այն է, վոր տրակտորի ոգ-

նությունը մենք կստեղծենք ամելի հաստատ պայմաններ գյուղատնտեսությունը վերականգնելու և գյուղացու աշխատությունը թեթևացնելու: Յեթե յենթադրենք, վոր մեր ձեռքի տակ 200 հազար տրակտոր լինի, այն ժամանակ մենք 40 միլիոն դեսիատին տեղ կհերկենք, և այդ 40 միլիոն դեսիատինից ստացված բերքը տերությունը 2 միլիարդ արդյունք կտա: Պարզ բան է, վոր տերություն արդյունքը մեծանալով, գյուղացու և բանվորի կյանքը կբարելավվի: Պետական արդյունքը շատանալով, ամելի մեծ ուժ կտանք մեքենաների գործարաններ բացվելուն և քաղաքների մեծանալուն: Քաղաքների մեծանալով, գյուղատնտեսական մթերքների թե պահանջը և թե նրա արժեքը կբարձրանա: Մթերքների գինը բարձրանալու հետ գյուղացիք բաղաքից շատ ապրանքներ կգնեն և ամելի ևս կբարձրացնեն քաղաքի առևտուրը: Յեթե գյուղատնտեսական բոլոր մեքենաներն ոգտագործվեն կոոպերատիվների և ընկերությունների միջոցով, մենք շուտով կվերականգնենք սոցիալական տնտեսությունը և կհասնենք Արևմտյան Յեվրոպայի և Ամերիկայի յետևից:

Արևմտյան Յեվրոպայում և Ամերիկայում բուրժուազիան մեքենաների միջոցով հալածում է պրոլետարիատին և աղքատ գյուղացիությունը,

խիսկ մենք նրա ոգնությամբ պետք է ամրապընդենք պրոլետարիատի և գյուղացիութեան կապը և նրանց մեջ համերաշխութիւն ստեղծենք:

ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հաջորդ եջերում ղնում ենք ցուցակներ և տեղեկութիւններ տրակտորների արժեքի, նրանց փոխադրութեան մոտավոր ծախսերի, բենզինի, կերոսինի, և յւլղի քանակի մասին 25 ուժանոց տրակտոր բանեցնելիս և տրակտորի միջին արտադրողութիւնը:

Տրակտոր բանեցնելիս վառելիքի քանակը հաշված է գործնական տվյալների վրա, սակայն չի կարելի այդ վարջնական համարել. վառելանյութի սպառման քանակը կախումն ունի տրակտոր բանեցնողի հմտութիւնից, տրակտորի զըրութիւնից և գործի ծանրութիւնից և կարող է շատ կամ քիչ սպառվել: Որինակ՝ 1923 թվին հին սիստեմի տրակտորով մի դեսիատին տեղ հերկելիս 4 փութ կերոսին է գնացել, իսկ նոր՝ Պավելի տրակտորը (իտալականը) միևնույն հողի վրա հերկելու փորձ անելիս ցույց է տվել մի դեսիատինին 24 փունտ. Համենայն դեպս նոր տի դի տրակտորներն ավելի քիչ են վառելանյութ միսում, քան հին, 1920 թ. և նրանից առաջ բաց թողած տեսակները:

Ցուցակ 1. ՏՐԱԿՏՈՐՆԵՐԻ ԱՐՎԵՔԸ

ՏՐԱԿՏՈՐՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԵՐԸ	Տրակտորի քաշը	Արժեքը առանց դուրանի	ԾԱՆՔԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
1. Յորդգոն, Ամերիկ. 22 ձիու ու.	73 փ.	1375 ո.	Արտասահմանի տրակտորները գինը հաշված է Նովորոսիյսկի նավահանգիստը
2. Կելսի	106 »	2569 »	վճարման պայմանները՝
3. Ինտերնացիոնալ	140 »	3500 »	առևտրական տրակտորների գինը եր գործարարի 25 % առձեռն, 25 % վեց ամիս ժամանակով, 50 % 14 ամսով:
4. »	120 »	2300 »	վերսինները պետք է պահանջվեն տեղական կամ կենտրոնական բանկից:
5. Եմերսոնի	127 »	855 »	
6. Յորթի	275 »	4887 »	
7. Պավելի	150 »	3800 »	
8. Զապորոժեց, սուս. 14 »	120 »	1850 »	
9. Կոլոմենց, սուս. 25 »	185 »	2500 »	
10. Ռուս. Յորդգոն 22 »	77 »	1800 »	

Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ը	Քաշը գ.	Փոխադրության արժեքը			
		500		1000	
		վերստի		վերստի	
		Կ.	Ռ.	Կ.	Ռ.
1. Զորդորն ամերիկական և ուսական 22 ձիու ու.	73	23	43	77	150
2. Կեյսի 18 »	106	33	62	94	154
3. Բնակարանային 30 »	140	44	82	60	160
4. » 20 »	120	37	70	80	180
5. Եմերտոն 20 »	127	40	74	23	193
6. Նորթի 30 »	275	86	162	75	225
7. Պալեզի 30 »	150	47	88	50	250
8. Զարգրածեց ուսու. 12 »	120	37	70	80	280
9. Կորմենեց ուսու. 25 »	185	58	110	—	—

Ֆուցակ 3.

ԻՆՋԲԱՆ ԲԵՆՁԻՆ, ԿԵՐՈՍԻՆ, ՅՈՒՂ Ե ԳՆՈՒՄ 25 ՈՒԺԱՆՈՅ ՏՐԱԿ-
ՏՈՐԻՆ ՄԻՋԻՆ ՀԱՇՎԱՆԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Վորքան փութ և ֆունտ և ծախսվում բանեցնելիս		
	Բենզին	Կերոսին	Յուղ
Հերկելը 1 դեռ, տեղ 3 վերջ. խոր.	1 ֆ.	1 ֆ. 10 ֆ.	5 ֆ.
» 1 » » 4 » »	1 »	1 » 20 »	6 »
» 1 » » 5 » »	1,5 »	1 » 30 »	7 »
» 1 » » 6 » »	1,5 »	2 » —	8 »
Փոցիկելը 1 դ. ափսեակոր փոցիկով	0,5 »	— 15 »	2 »
» 1 » հարարակ »	0,5 »	— 10 »	1 »
Ցանեղը 1 դ. ցորենի, դարու, վար- սակի սերմացանով	0,5 »	— 12 »	1,5 »
Հունձը 1 դ. յերեքնուկի խոտ- հարքով	0,5 »	— 10 »	1 »
» 1 » արոտատեղի խոտ	0,5 »	— 15 »	1,5 »
» 1 » ցորենի, դարու, վարսակի հնձող մեքենայով	0,5 »	— 20 »	2 »
» 1 դ. հնձող-կապող մե- քենայով	0,5 »	— 25 »	2,5 »
Կարելը 1 փութ հացահատիկի	—	— 0,3 »	0,03 »
Փոխադրությունը ապրանքների ամեն մի վերստի	0,2 »	— 3-4 »	0,5 »
Առանց բեռի գնալիս	0,1 »	— 2-3 »	0,3 »

ՏՐԱԿՏՈՐԻ ՄԻՋԻՆ ԱՐՏԱԴՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Տ Ր Ա Կ Տ Ո Ր Ի ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Բանվորական որվա 10 ժամվա ընթացքում վորքան է արտադրում		
	ժամը	400 փ.	500 փ.
	ժողովուրդ	8-10	10-12
	ձեռքաշ	9 դ.	10 դ.
	ձեռք -ույ տալ	8 դ.	10 դ.
	խողովորմդո I ձեռք	8 դ.	10 դ.
	ձեռքմսփ	6 դ.	7 դ.
	ձեռքշ	2½ դ.	3-5 դ.
	ձեռքմսփ ու. ուսական		
	ձեռքմսփ ու. ուսական		

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Յերես

Գլուխ I.	Ի՞նչ բան է տրակտորը	3
» II.	Տրակտորը մեզ ի՞նչ բանի համար է հարկավոր	6
» III.	Վճիռ աշխատանքն է եժան նստում՝ ձիով, թե տրակտորի	10
» IV.	Տրակտորը ի՞նչ աշխատանքներ է կա- տարում	12
» V.	Ի՞նչպես լավ ոգտագործել տրակտորը	22
» VI.	Խորհրդային իշխանությունը է տրակ- տորը	27
» VII.	Խորհրդային իշխանությունն ինչ՞ով հա- մար է տրակտորներ տարածում	30
» VIII.	Տեղեկություններ	32

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0280345

16020

ԳԻՆԸ 8 ԿՈՊ. Մ. (1¹/₄ մամուլ)

Ե. Յ. Զսիս

Борьба трактора за урожай

Госиздат ССР Армении
Эривань—1930